

Pühapäeval, 5. detsembril 2021 kell 16.00
Rakvere kultuurimajas

KAVALERIAJASTU ADVENDIBALL

tantsudega 17. sajandi keskpaigast ja lõpust

Vanatantsuansamblid Saltatriculi ja Fioretto

Püüame täna taas elustada 17. sajandi keskmiste aastakümnete sundimatu erapeo miljööd. Miks just erapeo? Sest formaalne õukonnaball oleks esiteks väga haruldane (neid korraldati suursündmuste puhul nagu kuninglik pulm või troonipärija sünd) ja teiseks kohutavalt tüütu – rahvast oli palju, seega ruumi nappis, aga tantsida sai igaüks väga vähe, kui üldse.

Erapeod olid lõbusamad, seal tunti end vabamalt, kuigi tantsude järjekord oli sama, mis ametlikel ballidel.

Kõige suurema vabadusega olid maskiballid. Nimi on neil ses mõttes eksitav, et kutsutud külalised ei pruukinud maski tingimata kanda. Küll andis see aga kandjale lisavõimalusi: sai oma argiroolist välja astuda, pealegi võis maskiga ükskõik kelle korraldatud ballile pääseda iga piisavalt hästi riides inimene. Ühest küljest andis see jõukamatele kodanlastele võimaluse aristokraatiaga läbi käia, teisest küljest aristokraatidele, kelle elu käis kogu aeg nagu laval, ennast korraks lihtsalt inimesena tunda.

Asetasime oma peo Inglise miljöösse, sest me armastame väga kontratantse ja Inglismaal olid need juba Shakespeare'i ajast saadik peenematelgi pidudel kasutuses. Teisest küljest ei pea me isegi inglasi mängides Prantsuse tantsudest loobuma, sest Prantsusmaa kujunes 17. sajandil moeliidriks ja prantsuspäraseid tantse tantsiti peenemas seltskonnas üle kogu Euroopa.

Niisiis alustame balli Prantsuse moe järgi ringtantsu *branle*'iga, kus kogu peoseltskond saab korraga tantsida. Selle

järele lisasime kontrasti mõttes inglispärase ringtantsu, millel on selge salmistruktuur ja mis on mõeldud kindlale arvule tantsijatele.

Järgnevad Prantsuse paaristantsud *courante*'id ja *bourrée*'d. Mõlemal olid oma kindlad põhisammud, mille piires paar sai oma soovi järgi improviseerida ja selles mõttes meenutavad nad tänapäeva standardtantse – selle vahega, et tantsupõrandal oli ainult üks paar korraga, mitte terve seltskond. Kõigepealt tantsime neid vanemas, 17. sajandi esimese poole särtsakamas stiilis, kus nende rahvatantsuline algupära on veel tunda; järgneb sajandi lõpus loodud rangema koreograafiaga tantsusüit nimega „La Bourgogne“, mis algab samuti *courante*'i ja *bourrée*'ga, aga nüüd juba hilisema moe järgi, tähendab, aeglasemalt ja pidulikumalt; süit jätkub eksootiliseks peetud sarabandi rafineeritud versiooniga ning lõpeb bretooni rahvatantsudest põlvneva *passepieds*'ga, mis on sisuliselt menueti varasem ja kiirem vorm.

Seejärel jätkamegi päris menuetiga, mis hakkas 17. sajandil tasapisi populaarseima tantsu *courante*'i kõrvale ballisaali ilmuma ja vahetas ta 18. sajandiks hoopis välja. Selle ajaga tegi menuett läbi sama arengu, nagu *courante* enne teda: algsest kiirest noortepärasest kepsutamisest sai ajapikku soliidne ja väärikas tants. Ka sellel olid oma kindlad põhisammud, mis võimaldas soovi korral improviseerida; see, mida te täna näete, on aga neljale inimesele täpselt ettekirjutatud koreograafia.

Kava teises pooles naudime inglispäraseid kontratantse (õigemini „maatantse“, *country dances*), mis olid ka toona

väga populaarsed lihtsal põhjusel: kui *courante*'is või *bourrée*'s sai korraga tantsida kaks inimest ja menuetis heal juhul neli, siis kontratantsud haarasid minimaalselt nelja inimest, sageli veel rohkem; ning aja jooksul sigines kontratantsude hulka üha rohkem neid, kus paaride arv ei olnud üldse piiratud. See tähendas, et ballile tulnud tantsuhuvilised ei pidanud oma tantsukorda nii kaua ootama.

Iseasi, et suurem osa seltskonda ei tulnud toona ballile üldse ise tantsima, vaid rohkem uudistama, kuidas ja kellega keegi teine tantsib ning veel enam seda, kes üldse kohal on ja mis kellelgi seljas on. Selles mõttes meenutas toonane ball vähem tänapäeva tantsupidu ja rohkem kontserti või presidendi vastuvõttu.

Prantsuspäraseid ballitantsud

Entry Dance ehk sisenemine. Muusika H. Purcelli ooperist „Haldjakuninganna“.

Premier bransle ehk esimene ringtants. Koreograafia François de Lauze'i metoodilise juhendi „Apologie de la danse“ (1623) ainetel. Muusika: Kassel Landesbibliotheki muusikakäsikiri D-Kl 2 Ms Mus 61 a-m, III süit.

„**Newcastle**“. John Playfordi kirjastatud õpikust „The English Dancing Master“ (1651). Playfordi suguvõsa avaldas 1651.–1726. aastal rea õpikuid, kuhu on üles tähendatud nn „maatantsude“ (country dances) figuurid. Rekonstruktsioon: Diane Scrivener.

First corant ehk esimene *courante*. Koreograafia Bodleian Ms Rawlinson D. 864 tantsukonspekti „First corant“ (~1630) ja de Lauze'i sammukirjelduste põhjal. Muusika: „Courante à la Reine d'Angleterre“ („*Courante* Inglise kuningannale“, 1634) André Danican Philidor vanema kogumikust „Recueil de plusieurs vieux airs“ (1690).

La bourree a six passages ehk kuue figuuriga *bourrée*. Koreograafia Darmstadt käsikirjast „Instruction pour danser ...“ (17. s algus), rekonstruktsioon ja seade: John Gardiner-Garden ja Külli Kressa. Muusika Michael Praetoriuse kogumikust „Terpsichore“ (1612).

„**La Bourgogne**“ (courante, bourrée, saraband, passepieds). Autor: Louis-Guillaume Pécour, avaldatud R.-A. Feuillet' kogumikus „Recueil De Dances Composées par

M. Pecour“ (1700). Tants loodi tõenäoliselt Burgundia hertsogi pulmadeks 1697. aastaks.

Menuet à 4 ehk menuett neljale. Koreograafia: Pécour, avaldatud kogumikus „Nouveau Recüeil de Dance de Bal et Celle de Ballet“ (1713). Muusika: menuett Marin Marais' süüdist si-minooris.

Inglispärased kontratantsud

„**Mr. Beveridge's Maggot**“ ehk „Mr Beveridge'i kapriis“. Playford 1695. Nagu nimestki näha, omistatakse autorsust mr Beveridge'ile, kes oli 17. sajandi teisel poolel Londonis mainekas tantsuõpetaja. „Maggot“ tähendab ussikest, aga ka kapriisi; muu hulgas kutsuti niiviisi 3-löögilises meetrumis kolonntantse.

„**Cuckolds All a Row**“ ehk „Sarvekandjad reas“. Playford 1651. See oli üks kuningas Charles II lemmiktantse. Enne, kui meloodia selle tantsu muusikana avaldati, oli see populaarne ballaad, mille üht varianti laulsid meeledli Englise rojalistid.

„**Hole in the Wall**“ ehk „Auk seinas“. Koreograafia: Playford 1695; rekonstruktsioon ja seade: Ricardo Barros. Muusika: H. Purcelli hornpipe, mille ta kirjutas 1695. aastal Aphra Behni näidendi „Abdelazar“ (1676) uuesti lavale toomiseks. *Hornpipe* on spetsiifiliselt inglispärane žanr, kus raske aeglase kolmese meetrumiga paralleelselt jookseb kiirem

rütm ning väheste säilinud koreograafiate põhjal otsustades kajastus see ka tantsus; nii selles kui ka järgmises tantsus on püütud seda iseärasust esile tuua.

Hornpipe. Koreograafia: Ricardo Barros. Muusika: H. Purcelli ooperist „Kuningas Arthur“ (1691).

„**Lilli Burlero**“. Koreograafia: Playford 1690; rekonstruktsioon ja seade: Ricardo Barros. Muusika oli algul tõenäoliselt Iiri rahvaviis; 17. sajandil sai sellest kõigepealt protestantliku Inglismaa ülemvõimu vastu võitlevate Iiri katoliiklaste laul; seejärel tegid inglased sellele omad sõnad protestantide ülistuseks. 1678. aastal tegi Purcell sellest oma töötluse.

„**Hyde Park**“. Playford 1651.

„**Hay to the Camp**“ ehk „Põimime laagrisse“ (Playford 1696) ja „**Paul’s Wharfe**“ ehk „Püha Pauluse kai“ (Playford 1651).

„**Hunsdon House**“. Playford 1657. See ruudukujuline tants on nime saanud mõisa järgi, mis oli Henry VIII residents.

„**Portsmouth**“. Playford 1701.

„**Glory of the West**“ ehk „Lääne hiilgus“. Playford 1651.

„**Trumpet Minuet**“ ehk „Trompetimenuett“. Koreograafia: Playford 1726. Muusika: menuett Händeli „Veemuusika“ esimesest süüdist fa-mažooris (VI osa), HWV 348.

Idee autor ja impressaario: Anne Nõgu

Kostüümide ja kavalehe kujundus: Eve Valper

Tantsude rekonstruktsioonid ja seaded: Külli Kressa
(kui pole märgitud teisiti)

Fioretto repetiitor: Eneli Silm

Fioretto tantsijad: Agnessa Kens, Anne Nõgu, Eneli Silm,
Eda Hinno, Karmen Heinaru, Kristen Suokass, Lea Viisu,
Marge Lehesoo, Pille Kübarsepp

Saltatriculi tantsijad: Anne Kaaber, Helena Oselin,
Janno Loide, Jürgen Jalak, Kanni Labi, Külli Kressa,
Eva Lepik, Eve Valper

